

Romos Mišių istorija (25)

EUCHARISTIJA XX A.: *MEDIATOR DEI* ENCIKLIKA

Liturginis sąjūdis liturgiją pagilino teologiškai, bet tuo pat metu, kai kuriuos skatino imtis apeiginių naujovių. Grėšė net doktrininis atkritimas. Iš kilo polemikos, kuriose dalyvavo ne tik atskiri asmenys, bet ir vyskupų konferencijos, verčiamos stoti tai vienos, tai kitos teritorijos pusėn. Kaip tik čia įsikišo Pijus XII ir 1947 m. ir parašė encikliką *Mediator Dei* (Dievo Tarpininkas), kuri nurodė, kas liturgijoje nekeičiama, o ką galima modifikuoti.

Popiežius pirmiausia pasidžiaugė liturginių studijų atsinaujinimu.

„Sakraliosios Mišių apeigos, – sako jis, – tapo geriau žinomos, suprantamos ir gerbiamos. Dalyvavimas sakramentiniame gyvenime išsiplėtė ir tapo dažnesnis. Liturginių maldų grožis labiau juntamas, o Eucharistijos kultas teisingai laikomas kaip tikrojo krikščioniško pamaldumo šaltinis ir versmė¹“.

Tačiau popiežius įspėjo krikščionis vengti dviejų kraštutinumų – nejautrumo ir perdėto ieškojimo naujovių.

„Viena vertus, mes su apmaudu konstatuojame, kad kai kuriose šalyse šventosios liturgijos pažinimas ir skonis yra nepakankamas, o kartais jo visai nėra, kita vertus, su rūpesčių ir nerimu pastebime, kad kai kurie pernelyg godžiai siekia naujovių ir išklysta iš šventosios doktrinos bei sumanumo kelio²“.

Kadangi kai kurie liturginio judėjimo šalininkai pernelyg akcentavo išorinį tikinčiųjų įsitraukimą į Eucharistijos vyksmą, tai pontifikas apibrėžė liturgiją kaip viešąją Bažnyčios kultą, kuris reikalauja aktyvaus dalyvavimo apeigose, bet neturi stumti į šalį asmeninio ir vidinio pamaldumo.

Bažnyčios Dievui teikiamas kultas turi būti vidinis ir išorinis [...] Nors ceremonijos kaip tokios nėra tobulos ir šventos, jos vis tik yra išoriniai religijos veiksmai. Savo reikšme jos skatina sielą

¹ *Mediator Dei*, sur la Sainte Liturgie, Téqui, Paris, 1997, p. 12.

² Ten pat. p. 13.

sakralių objektų garbinimui, jos kelia dvasią į aukštesnę tikrovę, maitina pamaldumą [...] tačiau esminis kulto elementas turi būti vidinis, nes yra svarbu visuomet gyventi Kristuje, jam būti visiškai atsidavus [...] tai, ką mes išsakome išorinėmis apeigomis, turi tikrai įvykti viduje. Be šios tikrovės religija tampa netvirtu ir tuščiu formalizmu³.“

Tad Pijus XII stengiasi užkirsti kelią savavališkoms atskirų asmenų iniciatyvoms.

„Vien tik Aukščiausiam Pontifikui priklauso pripažinti ir nustatyti dieviškojo kulto tvarką, įvesti ir patvirtinti naujas apeigas, modifikuoti net tas, kurias jis manė esant nekintančias [...] dėl šios priežasties joks atskiras asmuo neturi galios reglamentuoti išorinių šio pobūdžio veiksmų, kurie aukščiausiu lygmeniu priklauso bažnytiniai tvarkai⁴.“

Popiežius iškelia į paviršių dar ir kitus piktnaudžiavimo pavojus:

Be abejo, Bažnyčia yra gyvas organizmas. Todėl, net sakraliosios liturgijos srityje ji auga, vystosi, evoliucionuoja ir prisiderina prie formų, kurių reikalauja aplinkybės amžių bėgyje, jei tik yra išlaikomas doktrinos integralumas. Tačiau reikia sudrausminti pašėlusią drąsą tų, kurie tyčia įveda naujus liturginius papročius arba atgaivina pasenusias apeigas, nesutinkančias su dabartiniais įstatais ir rubrikomis. [...] yra tokių, kurie iškilmingos eucharistinės aukos šventime naudoja vietines kalbas, į kitą laiką perkelia švenčių dienas (kurios buvo nustatytos ir patvirtintos po ilgo svarstymo), panaikina viešosios maldos knygas, patvirtintas Bažnyčios ar Senojo Testamento tekstus, nes šie (esą) jau neatitinka mūsų laikmečio ir yra netinkami.

Lotynų kalbos naudojimas didžiojoje Bažnyčios dalyje yra aiškus ir regimas vienybės ženklas ir veiksminga apsauga prieš bet kokią autentiškos doktrinos sugedimą. Tačiau, daugelyje apeigų naudotis vietinėmis kalbomis tautai gali būti naudinga. Bet tai leisti priklauso tik Šventajam Sostui. Be jo patarimo ir patvirtinimo yra visiškai draudžiama ką nors daryti šioje srityje⁵.“

Tęsdamas piktnaudžiavimų aptarimą pontifikas sukritikavo ir perdėtą norą sugrįžti į senąsias apeigas.

Reikia taip pat įspėti dėl kai kurių pastangos grąžinti senąsias apeigas ir ceremonijas. Žinia, senoji liturgija yra verta pagarbos; tačiau dėl savo senovinio kvapo senieji papročiai neturi būti laikomi kaip tinkamiausi ir geriausi, ar dėl jų pačių ar dėl savo poveikio bei naujų laiko sąlygų [...] nėra nei išmintinga nei girtina viską visais būdais sugrąžinti į senovę. Pavyzdžiui, būtų tolygu išklęsti iš tiesaus kelio grąžinant altoriui primityvią stalo formą, iš liturginių spalvų išimti juodą spalvą, iš Bažnyčių pašalinti šventuosius paveikslus ir statulas, dieviškąją Atpirkėją ant kryžiaus vaizduoti taip, kad jame nebesimatytų skausmingos kančios, kurią jis iškentė, pagaliau atmesti polifoninį ar kelių balsų giedojimą, net jei jis ir dera su apaštališkojo Sosto normomis⁶.“

³ Ten pat. p. 22–24.

⁴ Ten pat. p. 42.

⁵ Ten pat. p. 43–44.

⁶ Ten pat. p. 44–45.

Popiežius toliau primena tradicinę aukos ir ministerinės kunigystės doktriną:

Šventoji altoriaus auka nėra tiesiog paprastas Jėzaus Kristaus kančių ir mirties atminimas, bet tikra auka kaip tokia, kurioje Aukščiausiasis Kunigas, per nekruviną aukojimą atlieka tai, ką jis atliko ant kryžiaus, pats save paaukodamas amžinajam Tėvui kaip malonią auką. Auka – ta pati; tas, kuris dabar aukoja per kunigo tarnystę yra tas pats, kuris pasiaukėjo ant kryžiaus; skiriasi vien tik aukojimo būdas [...] taigi aukoja tas pats kunigas – Jėzus Kristus, bet jo (Kristaus) sakralus asmuo yra atstovaujamas jo tarno (kunigo). O šis, per gautą kunigišką pašventinimą, tapo panašus į Aukščiausiąjį Kunigą ir veikia su galia paties Kristaus vardu. Todėl savo kunigišku veiksmu, tam tikru būdu jis duoda savo burną Kristui ir atiduoda jam savo rankas⁷.“

Pijus XII perėjo prie tikinčiųjų aktyvaus dalyvavimo ir jų sampratos. Kai kurie inovatoriai ėmė teigti, kad Naujajame Testamente, žodis „kunigystė“ nurodo vien tik prerogatyvas to, kuris buvo apvalytas krikšto vandeniu. O nurodymas apaštalams daryti tai, ką darė Jėzus buvo paskirta visiems ir tik vėliau buvo įsteigta hierarchinė kunigystė. Tauta, jų nuomone, turi pilną kunigišką galią, o kunigas tėra bendruomenės deleguotas tarnautojas. Kaip tik dėl to eucharistinė auka turi būti koncelebruojama kartu su visa tauta⁸. Popiežius iškelė aktyvaus tikinčiųjų dalyvavimo būtinybę ir sykiu paneigė netinkamas iniciatyvas:

„Yra svarbu [...] kad krikščionys laikytų esmine pareiga ir didžiausia garbe dalyvauti eucharistinėje aukoje – ne pasyviai ir aplaidžiai, mąstant apie ką kitą, bet dėmesingai ir uoliai, artimai vienijantis su Aukščiausiuoju Kunigu, pagal apaštalo žodžius: „Būkite tokio nusistatymo kaip Jėzus Kristus.“ (Fil 2, 5), aukodami su juo ir per jį, pašventinant save jame. [...] krikščionys dalyvauja eucharistinėje aukoje, bet tai nereiškia, kad jie turi kunigišką galią. [...] kunigas artinasi prie altoriaus kaip Kristaus tarnas, žemesnis už Kristų, bet aukštesnis už tautą [...] tačiau ir tikintieji aukoja dieviškąją Auką, bet skirtingu būdu [...] jie ją aukoja ne tik per kunigo rankas, bet ir tam tikru būdu su juo [...] jie tai daro vienydami savo šlovinimo, išpirkimo ir dėkojimo intencijas su kunigo intencijomis [...] Bet prieš šios laikysenos tikintieji turi pridėti dar ką: jie turi aukoti save pačius⁹.“

Popiežius paragino, kad tikintieji dažnai priimtų eucharistinę komunią, jei galima Mišių metu ir atliktų padėkos aktą.

„Bažnyčia trokšta, kad, kai tikintieji negali priimti eucharistinės komunijos, priimtų ją bent jos trokšdami taip, kad su Atpirkėju susivienytų gyvu tikėjimu [...] Bet Tridento Susirinkimas paragino, kad per kiekvienas Mišias dalyviai priimtų komunią ne tik dvasia, bet ir eucharistiniu būdu, kad šios šventos aukos vaisiai juos pasiektų gausiau [...] tegu jie priima eucharistinę komunią kasdien, jei gali [...] labai tinka, kad tikintieji prisiartintų komunijos prie šventojo stalo iškart po to, kai kunigas priima komunią [...] dera ir tai, kad priėmę šventąją Eucharistiją,

⁷ Ten pat. p. 48.

⁸ Ten pat. p. 56.

⁹ Ten pat. p. 54–62.

pasibaigus viešoms apeigoms, jie susikauptų, artimai susivienytų su dieviškuoju Mokytoju ir kalbėtų su juo švelniai tiek, kiek leidžia aplinkybės¹⁰.“

Pagaliau pontifikas patvirtino eucharistinio kulto ne Mišių metu teisėtumą:

Eucharistijos garbinimo kultas atskirai nuo šventosios aukos gimė iš dokrininių principų ir pamažu augo. Šventojo likučio išsaugojimas ligoniams ir visiems, atsidūrusiems ant mirties slenksčio privedė prie gerbtino papročio garbinti dangaus duoną, saugojamą bažnyčiose. Šis garbinimo kultas remiasi tvirtomis ir patvariomis priežastimis. Mat Eucharistija yra ir auka, ir sakramentas; šis sakramentas skiriasi nuo kitų tuo, kad jis ne tik duoda malonę, bet ir nuolat turi savyje malonės Autorių [...] ypač ir visais atžvilgiais reikia pagirti krikščionių tautoje paplitusį paprotį įvairius maldingumo būdus baigti Švč. Sakramento palaiminimu¹¹.“

Jau sekančiais metais (1948) Pijus XII patvirtino liturginės reformos komisiją, o 1950 m. išleistoje enciklikoje *Humani generis*, pontifikas įspėjo tuos, kurie ketino modifikuoti transsubstanciacijos doktrina. Pastarieji teigė, kad ši doktrina remiasi jau pasenusia substancijos sąvoka, o realus Kristaus buvimas Eucharistijoje suvestinas į simbolizmą¹².

Santrauka.

- XX a. pradžioje liturginio judėjimo idėjos ėmė smarkiai plisti. Kai kurie ėmėsi vienašališkų sprendimų, pernelyg radikaliai atmesdami esamą liturgijos tvarką. Prasidėjo dideli debatai, pasiekę net vyskupų konferencijas. Popiežius Pijus XII buvo priverstas įsiterpti.
- Popiežius pagyrė liturginio judėjimo iniciatorius už tai, kad Mišių apeigose tikintieji pradėjo dalyvauti aktyviau ir sąmoningiau, bet ir įspėjo kai kuriuos inovatorius pernelyg godžiai nesiekti naujovių ir neišklysti iš teisingos doktrinos kelio. Svarbiausi punktai tokie:
 - Bažnyčios Dievui teikiamas kultas turi būti ne tik išorinis, bet ir vidinis.
 - Joks atskiras asmuo neturi galios reglamentuoti išorinių liturginių veiksmų.
 - Be Šventojo Sosto pritarimo yra visiškai draudžiama naudoti liturgijoje vietines kalbas.
 - Nėra nei išmintinga nei girtina viską visais būdais sugrąžinti į senovę.

¹⁰ Ten pat. p. 71–75.

¹¹ Ten pat. p. 79–82.

¹² COMBY, J, *L'Eucharistie au XX siècle, le temps des « nouveaux »*, in *Eucharistia, encyclopédie de l'Eucharistie*, Paris, Cerf. 2004, p. 299.

- Šventoji altoriaus auka nėra tiesiog paprastas Jėzaus Kristaus kančių ir mirties atminimas, bet tikra auka.
- Aukodami su juo ir per jį, pašventinant save jame, tikintieji pasauliečiai dalyvauja eucharistinėje aukoje, bet tai nereiškia, kad jie turi kunigišką galią.
- Tikintiesiems dera priimti komunią ne tik dvasia, bet ir eucharistiniu būdu iškart po to, kai kunigas priima komunią.
- Popiežius patvirtino Eucharistijos kultą ne Mišių metu (Švč. Sakramento išstatymas ir garbinimas).

Br. Lukas Skroblas OSB

Literatūra

- COMBY, J, *L'Eucharistie au XX siècle, le temps des « nouveaux »*, in *Eucharistia, encyclopédie de l'Eucharistie*, Paris, Cerf. 2004, p. 291–312.
- MEDIATOR DEI, *Encyclique sur la Sainte Liturgie*, Téqui, Paris, 1997.